

**AZ ÁLLAMI BŰNÖZÉS FELTÁRÁSA: AZ ÖNHATALMÚ KATONAI
BESOROZÁS KULTURÁLIS ÉS KRIMINOLÓGIAI VIZSGÁLATA BOGOTÁBAN**

– Diplomamunka összefoglaló –

Készítette:

Jairo Matallana-Villarreal

Szociálpolitikai, Szociológiai és Társadalomkutató Iskola

University of Kent

Canterbury, Kent, Egyesült Királyság

Állam- és Jogtudományi Kar

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Budapest, Magyarország

2017. szeptember

Összefoglalás

Összefüggések

Kolumbiában az 1991-es Politikai Alkotmány 216. bekezdésének értelmében a katonai szolgálat polgári kötelesség. A 18-dik életévüket betöltött férfiaknak kötelező meghatározni a katonai helyzetüket amikor elérik a nagykorúságot, kivéve a középiskolás diákokat, akik az érettségi letétele után jelentkezhetnek. A nők is végezhetnek önkéntes katonai szolgálatot, de őket a jog nem kötelezi erre. Amennyiben megfelelnek, akkor vagy az állami fegyveres erők egyikében (hadsereg, haditengerészet, légierő, vagy a rendőrség), vagy Nemzeti Büntetés-végrehajtási Intézetben (INPEC) kell szolgálatot teljesíteniük, hogy első osztályú katonai igazolványt (*libreta militar*) szerezhessenek. Amennyiben alkalmatlanok, kártérítési díjat és esetlegesen késedelmi bírságot kell fizetniük, hogy másodosztályú katonai azonosítót szerezzenek. A Hadsereg Toborzási és Tartalékos Irányítása központosítja a felvételi folyamatokat valamennyi katonai és rendőri erő nevében. A toborzási folyamatot törvények szabályozzák (48/1993. Törvény jogi módosításokkal, és a nemrég elfogadott 1861/2017. Törvény), amelyek meghatározzák a behívás különleges eljárásait is, csakúgy, mint a halasztás vagy a szolgálat alóli mentesség indokait.

A katonai szolgálatra való önhatalmú kötelezés (ADMC, Arbitrary detentions for military conscription) fogalma olyan felvételi eljárásokra utal, amelyek sértik a megfelelő eljárást, és az alkotmányos jogokat. 2015-ig az önhatalmúan kötelező katonai szolgálat érvényesítésének leginkább bevált gyakorlata utcai katonai összeterelés volt (*batidas militares*). Ezen rendszertelen utcai műveletek alkalmával a katonák őrizetbe veszik a katonai igazolvánnyal (*libreta militar*) nem rendelkező fiatalokat, és elszállítják őket – általában katonai teherautókon – toborzó katonai szállásokra vagy zászlóaljokhoz, ahol gyorsított eljárásban regisztrálják és osztják be őket a harcterekre. Ilyen rajtaütéseket sokszor olyan különleges létesítményekben is végeznek, ahol gyakran fordulnak meg a fiatalok, mint például futball stadionok, zenei fesztiválhelyszínek, és Polgári Nyilvántartó Hivatalok, ahol a nagykorúságot elérő fiatalok megkapják az állampolgársági személyazonosító igazolványukat (*cédula*). A közterületeken történő katonai összeterelésen kívül az ADCMC “helyben” is történhet: a fiatalok, amikor jelentkeznek vagy vizsgáznak a katonai létesítményekben, kockáztatják azt, hogy letartóztatják, vagy gyorsított eljárásban besorozzák őket. Egy új besorozási törvény (4. sz. Törvény 2. Paragrafus) határozottan kimondja, hogy a fegyveres erők semmilyen körülmények között nem hajthatnak végre besorozásokat vagy rajtaütésszerű műveleteket olyan kolumbiaiakkal szemben, akik nem jelentkeztek, vagy nem teljesítették a katonai szolgálatot. Ez a jogi változás csak a korábban az Alkotmánybíróság által kiadott 2011./C-789 és a 2014./T455 határozatokban már

megfogalmazott tiltást erősíti meg, amelyek az Önkényes Fogvatartásról szóló ENSZ Munkacsoport 8/2008. sz. véleménye alapján készültek.

Az önhatalmú katonai besorozás jelensége főként a félreeső vidéki területeken és az elnyomott helyzetben lévő városi környékeken fordul elő Kolumbia-szerte. Ennek ellenére a tapasztalati felméréseimet Bogotára, a fővárosra fókuszálom, amely gazdasági központ és egyben a legnagyobb városi agglomeráció is.

A kutatás kérdései

Ezt az értekezést az új, 2017-es Besorozási Törvény elfogadása előtt dolgoztam ki. Ezen jogi változás előtt az utcai katonai összetétel nem volt megengedett, ugyanakkor hivatalosan nem is tiltotta törvény. Ezért eredeti érdeklődésem középpontjában az volt, hogy megértsem e jelenség történetét, természetét, ellentétes véleményeket, és az ezt övező társadalmi feszültségeket. Ez négy kutatási kérdéshez vezetett. Először is, az előzetesen áttekintett dokumentumok és a Bogotai társadalmi szervezetekkel folytatott feltáró megbeszélések alapján kiderült, hogy ez a katonai összetétel és toborzás már egy régóta fennálló jelenség, amit nem igazán regisztráltak vagy vizsgáltak. Ez az időbeli dimenzió arra engedett következtetni, hogy ezen esetek történeteinek feltárása kulcsfontosságú lehet a logika megértéséhez és a kényszerítő gyakorlatok mögött rejlő értekezések legitimálásához. Így fogalmazódott meg a kutatásom első kérdése: Hogyan viszonyulnak Kolumbiában a kolonializmus és a poszt koloniális államfejlődés sajátosságai az önhatalmú katonai besorozás eredetéhez és fennmaradásához? (K1).

Az utcai összetételről szóló híradások, amelyek megmutatták a katonaság és a rendőrség nem hagyományos együttműködését, rávilágítottak az önhatalmú katonai besorozások ambivalenciájára. Egyik oldalról nézve, az ADMC-t államilag szervezett bűnözésnek lehetne feltüntetni. Ehhez meg kell érteni az ezt leíró jellegzetességeket (pl.: módszeresség, áldozattá válás mintái, térbeli eloszlás, állami szervek összejátszása), és az ADMC etológiáját. Másrészt a katonai összetételtek tekinthetőek nem hivatalos rendőri gyakorlatként is, mint a Kolumbiában csendben történő megelőző fogva tartás trópusi változata. Ebben az értelemben az ADMC az összpontosított elrettentési gyülekezés egy másik eleme lenne – összekötve a gyülekezések rendfenntartását az antiszociális viselkedésük ellenőrzésével – amelynek célja a "problémás területeknek" minősített szélreeső környékek alacsony jövedelmű fiataljainak szabályozása és fegyelmezése. Ezáltal az ADMC megtestesítheti a deviancia-kontroll folytonosság mentén mozgó, bűnözést megelőző biztonság paradoxonját. A második kutatási kérdésem az ennek kapcsán felmerülő kérdéseket foglalja össze: Mik az önhatalmú katonai besorozások jellemzői, formái és funkciói Bogotában? (K2)

Annak ellenére, hogy az önhatalmú katonai besorozás elnyomó, és széles körben elterjedt, mégis van ellenállási mozgalma. A nép növekvő elégedetlensége, a média bemutatása, és a társadalmi szervezetek feljelentési próbálkozásai az állami visszaélések büntetendővé tétele felé mutatnak. Az önhatalmú katonai besorozások normalizálódása és ellenállása közötti dinamikus folyamat az állami deviancia, törvény és kultúra kölcsönhatásain keresztül tanulmányozható. Ez a háromszög keretet szolgáltat annak megértéséhez, hogy a jogi háttér hogyan befolyásolja az önhatalmú katonai besorozást (törvény – állami deviancia), hogy a katonai összetereleéseket a közösségek elfogadják vagy elutasítják (állami deviancia – kultúra), és, hogy a jogi előírások egybeesnek vagy eltérnek a katonai szolgálatot övező társadalmi értékektől (törvény – kultúra). Ezeket a felvetéseket foglalja össze a harmadik kutatási kérdésem: Milyen módokon van az önhatalmú besorozás normalizálva, ellenezve vagy tagadva? (K3)

Végezetül, egy visszacsatolás a harmadik kutatási kérdésre: egy észrevétel a kutatási munkám szerepéről olyan erők egyensúlya között, mint a normalizáció, az ellenállás, és a tagadás. Ez vezetett az utolsó kérdésemhez: Hogyan játszik szerepet az önhatalmú besorozás - egy részvételi, és cselekvésorientált megközelítésben való leképezése - az ellenállás befolyásolási szándékában, és, hogy a köztudott dolgok láthatóvá tételéért létrejöjjön egy térbeli bejelentési és egy térbeli cselekvési program? (K4)

A diplomadolgozat szerkezete

A diplomadolgozat felépítése a kutatási kérdésekben bemutatott vázlatot követi. A Második fejezet bemutatja a módszertant, kezdve a részvételi cselekvési kutatás episztemológiai észrevételeivel. Azt állítom, hogy ez a megközelítés alkalmas kulturális kriminológiai feladatok leírására, különösen az itt taglalt önkényes katonai besorozás rejtegetett témájának feltárására. A fejezet a kutatás tervezési, módszertani és analitikus stratégiáinak magyarázatával folytatódik. Végül foglalkozom egy cselekvésorientált kutatási projekt végrehajtásával kapcsolatos reflexivitással, pozicionálással és etikai dilemmákkal.

A Harmadik fejezet egy összefoglalt rekonstrukciót tartalmaz az ADMC-ről összefüggésben az első kutatási kérdésben (K1) felmerülő kolumbiai állam kialakulással. Tovább boncolom a koloniális intézmények folytonosságait, amelyek lehetővé teszik az önhatalmú besorozás intézményének fennmaradását, hiszen ez egy meglehetősen ősi gyakorlat, amely évszázadok óta működik. Kolumbia állami fejlődésének hatalmas történelme és egy fiatal ember, az ADMC keretében Dél-Bogotában katonák általi befogásának egyéni története egy olyan értelmezési hálóban fonódnak össze, amelyet megpróbálok – ha csak részben is – feltárni ebben a diplomadolgozatban.

Az önhatalmú katonai besorozás jellemzőit és funkcióit a Negyedik fejezetben ismertetem. A Manicheus analízis használata helyett a kulturális kriminológiai perspektíva lehetővé teszi az ADMC, mint bűncselekmény, és egyben, mint rendészeti gyakorlat

megértését is. Az önhatalmú besorozást először az állami bűnözés irodalmának segítségével elemzem, bemutatva, hogy ez a jelenség minden szempontból állami bűncselekménynek minősül, még akkor is, ha bevett gyakorlat. Ezután javaslok egy magyarázati háttérrel az önhatalmú besorozás motivációira, engedélyezéseire, korlátaira és ellenőrzéseire. Ebből levezetem, hogy az ADMC átalakult egy nem hivatalos rendfenntartási módszerré, amely a fiatalok társadalmi kontrolljának és fegyelmezésének a célját szolgálja. Ezek a műveletek ily módon példázják a ténylegesen megvalósuló biztonsági politikák ambivalens jelentését, megerősítve e doktori kutatásom vállalkozásának motivációit.

Az önhatalmú besorozás normalizációja, ellenállása és tagadása közötti feszültségeket (K3) az Ötödik fejezetben vizsgálom. Kezdeként ismertetem a katonai összetételésekről szóló különböző beszámolókat a megfelelő besorolásokkal, amik a normalizálódást, az ellenállást vagy a tagadást mutatják. Ezután megmagyarázom azokat a normalizációs folyamatokat és kulturális eszközöket, amelyek lehetővé teszik, hogy ez a gyakorlat ne maradjon büntetlenül – sőt némely érintett közösségekben egyesek által ne legyen akár elfogadott vagy üdvözölt módszer. Ez magával vonja a média és más intézmények szerepét abban, hogy az állami ügynököket "hősöknek", vagy éppen fordítva: bűnözőknek tekintsék. Harmadszor, kifejtem az önhatalmú besorozás elleni elutasító gyakorlatok és ellenállási tervek megjelenését az önrendelkezés politikai filozófiájában formálódva. Végül elemzem a kormány által az ellenállási erőfeszítések visszaszorítására alkalmazott hivatalos tagadás alkalmazkodó gyakorlatait és bizonyító eszközeit.

A Hatodik fejezet egy kiterjedt értekezés ezen kutatási projektnek az önhatalmú besorozás dinamikájában betöltött szerepéről (K4). A cselekvéskutatás szellemét követve utalok arra, hogy az aktivista csoportok akadémiai összekapcsolódása – bár korlátozottan, - de szerepet játszik a normalizáció-ellenállás-tagadás egyensúlyának megbomlásában. Úgy mutatom be a "bűnözés feltárását" mint egy, a bűnözés feltérképezésének, térbeli elemzésének, valamint az etnográfiai és minőségi módszereknek a részvétellel és emancipációval kapcsolatos megközelítéséből adódó stratégiáját. Bár a "feltérképezés" kifejezés elsőre félrevezetőnek tűnhet, a bűnözés feltérképezése, feltárása jóval túlmutat a térképészeti munkán, és szélesebb értelemben a köztudat helyreállítására és újrateremtésére alapuló térbeli gyakorlatra utal.

Módszertan

Ennek a projektnek a lefolytatásához a Részvételi Akciókutatást (PAR, Participatory Action Research) alkalmazom, egy ismeretelméleti keretet, amely a tudomány határain túlmutató tágabb társadalmi kontextusba helyezi a kutatást. Ezt a Részvételi Akciókutatást az 1960-as évek végén a harmadik világ elméleti szakemberei dolgozták ki azzal a szándékkal, hogy szélesebb néprétegek megerősödjenek valamint saját tudásbázis létrehozásában való gyakorlatuk támogatásához. A következő hat alapelvet követve felülvizsgálom a PAR

alapjait a kutatásom összeállításához: (i) a tudás tapasztalati természete, avagy a cselekvés közbeni tudásszerzés meggyőződése, (ii) az emberi állapot változékonysága, ami azt jelenti, hogy az embert meghatározó identitása egyben az önrendelkezés joga ahhoz, hogy "valamilyenné váljon" az egyén, (iii) a Nyugati tudományosság politikájának lerombolása, beleértve a tudás átadásának hierarchiáját és a fegyelmi határok képzését, (iv) a szilárd objektivitás iránti elkötelezettség amely elemzi a kulturálisan megfogalmazott feltevéseket, (v) a "tudatosság" megközelítés, amely az azonnali észrevételezésre, és cselekvésre törekszik a valóság megértéséhez, és (vi) a kutató valódi elkötelezettségének szükségszerűsége a "közös ismeretszerzés" felé a választói szervezetekkel és a népekkel, lerombolva a kutatók-résztvevők közötti határvonalat.

E projekt végrehajtása kapcsán kétféle indítatásból is felmerült a Részvételi Akciókutatás, a PAR használata. Elsőként egy pragmatikus szükségszerűség egy rejtett jelenség feltárására: szükséges volt a társadalmi küzdelemben nekem is részt venni olyan adatok összegyűjtése és elemzése céljából, amelyek másként nem lennének elérhetők. Másodszor, az ACOOC-al (Katonai szolgálatot Lelkiismeretből Megtagadók Együttes Mozgalma = Collective Action of Conscientious Objectors) való együttműködés etikája, akik e kutatás fő partnerei voltak, és a szolidaritáson, az átláthatóságon és a kölcsönös tiszteleten alapuló, nem hierarchikus módon működnek. Mind etikai, mind gyakorlati, okfejtő motivációk irányították ezt a kutatást a társadalmi szervezetekkel való együttműködés felé, amely az áldozatok védelme felé való személyes elkötelezettséget is igényelt, valamint az önhatalmú besorozás jelenségére való hatás során folyamatos tapasztalatszerzéssel járt.

Az ebben a projektben alkalmazott kutatási modell egy vegyes metódusú $quan \Rightarrow QUAL$ összevont modellnek felel meg, amelyben mennyiségi és minőségi módszerek kölcsönhatásai történnek a végrehajtás során. Ez a megközelítés hasznos arra, hogy a kutatási kérdések kettős céljával foglalkozzon, amelyek vizsgálják a katonai összetételések körülményeinek leírását (hogyan, mikor, hol és kik), és a magyarázatait (miért), valamint a társadalom válaszait ezekre. A "quan" a térbeli adatok feltáró elemzésére vonatkozik, amelyet a projekt előzetes szakaszában végeznek, majd a terepmunka során a részvételi térbeli adatok elemzésével folytatnak, és amelynek célja az adatok leírási célú gyűjtése. A "QUAL" rész a terepmunka során végzett interjúkra és a résztvevők megfigyeléseire épül, és célja a leírás kibővítése és megalapozott magyarázata. Az irány (\Rightarrow) a projektben használt sorrendre és következtetésre utal, de a modell összevont, mivel a térbeli elemzés módosítva lett, és a terepmunka során ki lett bővítve kvalitatív módszerekkel. A vegyes módszerű modell alkalmazásával ez a diplomamunka ötvözi a geo-vizualizációt és a részvételi térbeli adatok elemzését a résztvevők megfigyelésével és mélyinterjúkkal. Mindegyik módszert ismertetem az alábbiakban.

Geo-vizualizáció

A geo-vizualizáció lényege, hogy a módszer grafikusán vizsgálja az adatokat a térképeken egy-egy téma feldolgozásakor, és grafikákat használ nemcsak a bemutatásukra, de ötletek kifejlesztésére is. A társadalomtudományokban ez a technika segíti a mögöttes társadalmi folyamatokból fakadó térbeli minták azonosítását. Az előzetes kutatási fázis során elvégeztem az ACOOC által korábban rögzített, Bogotában történt ADMC-esetek geokódolását, feltérképezését és geo-vizualizációját. A Földrajzi Információs Rendszer (GIS, Geographic Information Systems) segítségével kiegészítettem és átfedtem ezt a térképet más földrajzi rétegekkel, amelyek demográfiai, társadalmi-gazdasági és bűnügyi adatokat tartalmaztak. Ez a feladat nagyban lefedte a terepmunka tevékenységet és különösen a kulcsfontosságú etnográfiai helyek azonosítására szolgált.

A résztvevők megfigyelése

A néprajzi vizsgálatokat kétféle módon végeztem. Először is, belehelyeztem a magánéletemet egy, a közönséges ADMC áldozatokkal és választó szervezetekkel közös helyszínre. Ehhez egy olyan környékre költöztem, ahol gyakran történnek ilyen esetek – ezeket a helyeket a geo-vizualizációs gyakorlat során azonosítottam. Ez lehetővé tette számomra, hogy közelebbi képet kapjak az ADMC-ről városi kontextusban, hogy személyesen találkozhatok helyi lakosokkal akik a rendszer áldozatai lettek, és esélyem lett arra, hogy tanúja legyek egy ADMC-nek a valóságban is. A második néprajzi területet a napi munkám adta, amelyet az ACOOC égisze alatt, illetve más, szolgálatot lelkiismereti okokból megtagadó, az önkényes besorozás ellen harcoló és katonaságellenes Bogotai csoportokban végeztem. Én működtettem a sürgősségi telefonvonalat, amelyeken az ADMC eseteket jelentették, és azonnali in situ támogatást nyújtottam az áldozatoknak és családjaiknak. Ez az ACOOC-ban végzett feladat végül nagyon hasznosnak bizonyult az adatgyűjtéshez és az adatrendszerhez, valamint az ADMC-hez való gyors reagáláshoz, amelynek célja az önhatalmú katonai besorozás megszüntetése erőszakmentes tevékenységekkel, elsősorban a katonai személyzettel szembeni jogi érvelésekkel.

A résztvevők térbeli adatainak vizsgálata (PSDA, Participatory spatial data analysis)

Ez a módszer a geo-vizualizációt is felhasználja, de sajátossága az adatgyűjtés, elemzés és felhasználás együttes folyamatában rejlik. A terepmunka során a résztvevők térbeli adatainak vizsgálatát, vagyis a PSDA-t közösen végeztem az ACOOC-al és más aktivistákkal. A PSDA által kihasználhattuk azt, hogy a társadalmi szervezetek és a városban elszórtan megjelenő választói mozgalmak együttesen tudták jelenteni az ADMC eseteket. Ehhez létrehoztunk egy online űrlapot, amelynek segítségével decentralizált módon, valós idejű jelentéseket kaptunk. Ebbe a rendszerbe olyan, más forrásokból begyűjtött adatokat is bevezettünk, mint például telefonos segélyvonalak, az ACOOC honlapja, a közösségi hálók

és a szájról szájra terjedő bejelentések, annak érdekében, hogy az adatokat egyetlen közös adatrendszerben gyűjtsük. Ez a dinamikus adatkészlet adta aztán az alapadatokat az ADMC geokódolásához, megjelenítéséhez és térbeli elemzéséhez. Az elemzésen túl a kapott kartográfiai és térbeli elemzési eredményeket publikus terjesztésre, az állami és nemzetközi intézményekkel kapcsolatos érdekképviselőre, és fiatalok képzési tevékenységekre használtuk.

Mélyinterjúk

Az interjúk a legfontosabb eszközként szolgáltak az ADMC miatt megélt tapasztalatok részletes adatainak összegyűjtésére, valamint az ezt körülvevő megfigyelések, reakciók és érzések leírására. Az előzetes fázisban előállított térképek grafikus szemléltető eszközökként szolgáltak. Két fajta interjú módszert alkalmaztam: félig strukturált szakértői interjúkat és szóbeli elbeszélő interjúkat az áldozatokkal és rokonainkkal. Elsőként, a félig strukturált szakértői interjúk során olyan állampolgárokkal beszélgettem, akik, a témában való jártasságuk alapján betekintést tudtak adni az ADMC természetébe és dinamikájába Bogotában. A szakértők között voltak köztisztviselők, emberjogi aktivisták, politikusok és volt katonák. Ezen szakértők többségét hólabda mintavétellel választottam ki, a megkérdezettek által javasolt kulcsfontosságú informátorok kereszt-tesztelésével.

Másodszor, szóbeli elbeszélő interjúkat folytattam a fiatal áldozatokkal és/vagy a rokonainkkal kihasználva, hogy az ADMC nekik meghatározó élettapasztalat. Ezeknek az interjúknak a mintaszerkezetét szándékosan olyan mintavételezéssel végeztem, hogy olyan áldozatok kerüljenek bele, akiket terepmunka előtt és/vagy alatt tartóztattak le. Az áldozatok kivétel nélkül 18 és 25 év közötti, alacsony jövedelmű társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező fiatal férfiak voltak. A kiválasztási eljárásba két rétegződési kritérium került beépítésre annak érdekében, hogy a vegyes módszertani megközelítés előnyeit kihasználva sokféle tapasztalatot bemutasson: (i) a letartóztatásra való reakálás módja (olyan áldozatok, akik segítséget kértek, és olyanok, akik az utcai bekerítéseket normális gyakorlatnak tartották), és (ii) a letartóztatás helyszíne (kvótaindikátor, hogy a város különböző területein letartóztatott áldozatokat a múltban bejelentett összes eset arányában vizsgáljuk).

Elemzési stratégia. A helyzetelemzést vezető elemző megközelítésként alkalmaztam. A helyzetelemzés azon a feltevésen alapul, hogy a vizsgálat helyzete irányítja a kutatási folyamatot: az lesz az elemzés alapeleme, és az irányítja az adatgyűjtést, az eljárásokat és a felfogást. Ez a megközelítés teljes mértékben megalapozott elméletre épül, lényegében az elemzési folyamatból felépítve – kódolás, folyamatos összehasonlítás, feljegyzések, elméleti megjelenés – de hangsúlyozza a kutatás összefüggéseit is – melyeket a szimbolikus interakcionizmus, a Foucault-tanulmány értekezései és feminista ismeretelméletek inspiráltak.

Szabadszöveges kódolást alkalmaztam az interjúkból, terepfeljegyzésekből és másodlagos forrásokból származó minőségi adatok elemzéséhez. Egy minőségi adatokat kezelő szoftver által megalapozott megközelítést követve kódfákat építettem fel, ahogy az adatokból megjelentek. A kezdeti listát alkotó főbb témák a kutatási kérdések alapján kerültek meghatározásra, amelyek segítettek e projekt releváns szempontjainak leszűkítését. Amint a kód motívumok megjelentek, felkutattam a releváns szakirodalmat, ami segítséget nyújtott az elemzésben, és módosítottam/finomítottam a kódfát, amely folyamatosan változott a kódolási folyamat során. Az így kapott kódfa alapul szolgált az elemző fejezetek szerkezetéhez, azok fejezeteinek és alfejezeteinek felépítéséhez. A kutatási partnerekkel közösen az önhatalmú besorozás különböző aspektusaira vonatkozó kapcsolati térképeket fejlesztettünk ki, ezek az aspektusok: a jellemzői és tipológiája, a végrehajtásában vagy ellenállásában érdekelt felek, a történelmi mérföldkövek, amelyek a jelenlegi küzdelem felé vezettek, az azonnali és közvetítő okok, valamint az erőszakmentes ellenállási irányzatok. A vizuálisan megalapozott elmélet kiválasztott elemeit felhasználva megvizsgáltam a különböző térképolvasásból származó értelmezéseket is.

Fő következtetések

Ez a diplomamunka az önhatalmú katonai besorozás jelenségét, mint a kolumbiai katonai erők szabálytalan toborzásának régóta fennálló formáját kutatja. Az önhatalmú besorozás nem egy új jelenség, amelyet a neoliberalizmus vagy a globális biztonságra való törekvés hozott volna létre. Ehelyett azt állapítottam meg, hogy ez egy régóta fennálló gyarmati örökség, amely fennmaradt és együtt létezett a republikánus intézményekkel és a demokratikus jogi keretek között is. Mint ilyen, az önhatalmú besorozás a gyarmati programokban gyökerező Harmadik Világbeli országokban történő elnyomások struktúráját és dinamikáját testesíti meg. A kolumbiai nemzet felépítése a katonai győzelmek miatt megalapozta a katonai erők túlsúlyát a politikai színtér kialakításában, és elfoglalta az egyébként polgári lakosság számára fenntartott helyeket. A katonai erők már régóta védeltséget élveztek a civilekkel szembeni erőszak társadalmi és büntetőjogi szankciói alól, akiknek amúgy a védelmére esküdtek fel. Ez annak köszönhető, hogy döntő szerepet játszottak az egymást követő "belső ellenségek" elleni küzdelemben, és a függetlenségi háborúk és a polgárháborúk után a törvény védte és hősként tüntette fel őket.

Az önhatalmú katonai besorozás ősi természete miatt figyelemre méltó történelmi kutatási téma. A gyarmati intézmények lényegének számító rabszolgatartás fennmaradása részben megmagyarázza e gyakorlat normalizálódását, áldozattá válási mintáit, és a megmagyarázó legitimizációs eszközeit, amelyeket az előző fejezetekben taglaltam. A gyarmati rezsim által előírt rasszista térbeli letelepítési struktúra már megszűnt, de alapul szolgál a nagymértékű lakossági szegregációhoz, amely megkönnyíti az önhatalmú besorozás áldozatainak osztály-alapú célzását, amit a katonai bekerítések térbeli eloszlása is

megmutat. Az olyan kényszerített munkaügyi megállapodások, mint például a *mita* (olyan munkaerő-kizsákmányolási mechanizmus, amelyben az őslakos népek tiszteletük jeléül természetben, munkaerővel fizetnek a spanyol királyságnak, rendszerint bányamunka formájában) már nincsenek, de a királyság parancsa, amelyben arra kényszeríti a munkásokat, hogy a természetben szolgálják a Koronát tiszteletük jeléül, kormányparancsá alakult, amelyben a munkásosztály fiataljait kötelező, fizetetlen katonai szolgálatra kényszeríti. A katolikus papok által az őslakos-és népi lázadások fenyegető megjelenése idején prédikált hűbéri utasításokra vonatkozó érvelések még ma is használatosak a katonai szolgálat ürügyeként, megfertőződve a vallásos ikonográfiák maradványaival. Ez a következtetés utal a kriminológiai kutatások során a déli módszer használatának fontosságára, amely a bűnözés és a büntetés speciális formáit, valamint azoknak a gyarmati történelemmel való kapcsolatát vizsgálja a déli országokban.

A kolumbiai államiság egyedi alakulása rávilágít az önhatalmú besorozási rendszer ésszerű magyarázatára, mint állami bűncselekmény és egyidejűleg rendfenntartási gyakorlat. Annak ellenére, hogy ez egy nagy károkat és sok emberi szenvedést okozó elterjedt jelenség, az önhatalmú besorozás eseményei kevés figyelmet kaptak a kriminológusoktól, büntetőjogi ügyvédektől és konfliktus szakértőktől Kolumbiában. Ezért én arra törekedtem, hogy feltárjam ezt a normalizált gyakorlatot, és, hogy megmagyarázzam, hogyan felel meg minden alapvetés szerint a hétköznapi vagy rutinszerű állami bűncselekmények definíciójának: (i) az önhatalmú besorozás megoldás a minden szükséges eszközzel betartandó toborzási kvóták politikailag meghatározott szervezeti céljainak elérésére, (ii) a toborzást végző katonák és a polgári személyzet szándékosan figyelmen kívül hagyja a jogi hátteret és az alkotmányos jogfilozófiákat, (iii) ezt a szabálytalan gyakorlatot a bűnpártolási hálózat teszi lehetővé, ami magában foglalja az olyan felettesek hallgatóságos jóváhagyását, akik nem tesznek megelőző vagy büntető lépéseket az elkövetők ellen, csakúgy, mint az olyan állami szervek összejátszását, mint a Rendőrség és a Közösségi Minisztérium, akik szándékosan félrenéznek, vagy éppen jutalékot kapnak ezekért, (iv) a katonai bekerítések térbeli-időbeli eloszlási mintázata feltárja szisztematikusságukat, és (v) az áldozattá válás drámaian megváltozott, szinte kizárólag a munkásosztályt és a társadalom legsebezhetőbb rétegeit érinti. Ezen állítások alátámasztására ez a diplomamunka szilárd tapasztalati bizonyítékokat vonultat föl az esetek dokumentációjával, a tér-és időbeli minták elemzésével, részletes elbeszélések gyűjtésével, valamint az utcákon és a katonai szállásokon végzett közvetlen megfigyelésekkel. Ezenkívül oknyomozói keretet nyújt, és segít megérteni azokat a tényezőket, amelyek kiváltják, megkönnyítik, megfékezik és korlátozzák ezt a bűncselekményt.

Az önhatalmú katonai besorozást nem hivatalos kezdeményező rendfenntartási módszerként is vizsgáltam, amelynek célja a munkásosztály fegyelmezése és nevelése, valamint erőszakos elnyomás útján megbirkózni az állítólagos "fiatalság problémával". Ez

az eredményes működés – Foucauld-i kifejezéssel – a progresszív városi militarizációhoz kapcsolódik, és vegyíti a biztonsági előadásokat és gyakorlatokat. A jelenlegi militarista trendek – beleértve a biztonsági szolgálatoknak a nemzetközi kitermelő vállalatokba történő kibővítését, Uribe volt elnöknek a terrorizmus elleni demokratikus biztonságpolitikáját és az amerikai katonai támogatási csomagokat – nyomást gyakorolnak a hivatásos katonaság növelésére. A militarista bizonygató módszerek, mint például a hadsereg hősként való beállításának propagandája, azt a célt szolgálják, hogy a katonai erőket dicsőítsék, és hatályon kívül helyezték az emberi jogi aktivisták feljelentéseit. A biztonság fokozása tovább egészíti ki a szilárd militarista történelmet, normalizálva a hadsereg bevonását a városi közrend szabályozásába. Azt állítom, hogy az önhatalmú besorozás jelensége egy *hallgatólagos, kiterjedt rendfenntartási gyakorlat*. A katonai bekerítések végrehajtási módja és nyelvezete rendfenntartási tevékenységekre utal. Ezenfelül a katonai szolgálat javító kiképzőtáborként működik, ahol az elkülönített fiatalokat fegyelmező és politikai-gazdasági kiképzésnek vetik alá: ahol megtanítják nekik, hogy ne kérdőjelezzék meg az állami szervek becsületességét, hogy engedelmessé legyenek a hatalmi feletteiseik utasításainak, és felkészüljenek egy korlátozott társadalmi mozgásterű munkás életre.

Az önhatalmú besorozás egy dinamikus jelenség, amelyet az egymással versengő hatalmi erők és a normalizálásról, az ellenállásról és a tagadásról szóló beszámolók folyamatosan alakítottak. Először is, az önhatalmú besorozás egyik szembevető jellegzetessége az, ahogyan elfogadottá válik, és beépül a potenciális áldozatok társadalmi elképzeléseibe. Sokan közülük meg sem kérdőjelezzik a fogva tartások önhatalmúságát és maguk sürgetik a katonai szolgálatba lépést. Az aggályaik – ha egyáltalán felmerülnek - az olyan súlyosbító körülményekre vonatkoznak, amelyek ezen gyakorlatokat jellemzik, úgy, mint a fizikai erőszak, a nyilvános megaláztatás és a szolgálati mentesség vagy elhalasztás nyilvánvaló bizonyító okainak figyelmen kívül hagyása. Ebben a diplomadolgozatban azt állítom, hogy ezen cselekmények elfogadása, normalizációja a patriarchális hatalmi berendezkedéshez és a konfliktusok militarista módon történő megoldásainak istenítéséhez kapcsolódó, a társadalomban elterjedt védelmezett katonai értékekre épül. Ezek az értékek keverednek a biztonsági rendelkezések progresszív biztosítási irányításával, és az "ifjúsági probléma" már fent említett előadásával, amelyek a jogosságához és az elfogadáshoz vezetnek. Ez magyarázza az önhatalmú besorozások *bebiztosított elfogadását*, amelyben az áldozattá váló népeesség nem csak, hogy természetesnek tekinti ezt a gyakorlatot, hanem már örömmel veszi, pozitív állami válaszként értelmezve a bűncselekménytől való félelem leküzdésére, amely a "potenciálisan veszélyes" fiatalok felé irányul.

A normalizáció azonban nem szűkíthető le csupán a csendes és buzgó elfogadásra. A bíráló pesszimizmussal szemben, amely az állami hatalmat a kiterjedt hatalom elkerülhetetlen és mindenütt előforduló kifejezésének tekinti, ez a diplomadolgozat hangsúlyozza a közönséges parancsmegtagadás és az erőszakmentes ellenállás fontosságát.

A parancsmegtagadás mindennapi formái már feltűntek az irányított hűbéri vagy rabszolgartartási rendszer kezdete óta, és ma is megmaradtak egyéni és spontán megtagadás formájában. Széles a repertoár: hazugságok, a közterületen kijátszó technikák, a katonai létesítményekből való szökések, és önmegsemmisítési módszerek – mind az el nem fogadott besorolás miatt, ezek a nép széleskörű elégedetlenségét mutatják, de egyben a felnőttkor elérésekor előre látható fenyegetésekhez való alkalmazkodásra is utalnak. Azonban, ahogy ez a kutatás is mutatja, a reagálási módok csak az önhatalmú besorozás elleni ellenállás egy részét teszik ki.

Bogotában a katonai szolgálatot lelkiismereti okból megtagadó, és az anti-militarista közösségek erőfeszítései időszerű figyelmeztetések a szuverén hatalom erőszakos megnyilvánulásaival szembeni küzdelmekre, amelyek még messze vannak attól, hogy a biopolitikai kormányzás a helyükbe lépjen. Ez az esettanulmány azt a célt is szolgálja, hogy elméletbe foglalja az ellenállási mozgalmakat, mint az önrendelkezés megvalósulását. Az ellenállás eme koncepciója magába foglalja az emberi életet irányító intézmények folyamatos visszakapcsolódását, valamint forradalmi gyakorlatot ezen intézmények megváltoztatására. E tekintetben a lelkiismereti okból tiltakozók és a katonaság-ellenes szervezetek által folytatott erőszakmentes ellenállás elválasztható az ellenkezés / elutasítás teljes akcióitól és a teljes forradalmi állapottól. Ehelyett ez egy többfázisú átalakító program, amely sokféle stratégiát alkalmaz a kulturális meghatározástól az alárendelt törvényhozásig, beleértve a katonai bekerekítések megállítására és elítélésére irányuló közvetlen beavatkozásokat is. Ez, az ellenállás kevésbé romantikus megítélése is elismeri az intézményi kereteken belüli "játszadozás" ellentmondását, pl. partnerség létrehozása az állami szervekkel, vagy jogvédelem jogi eszközök felhasználásával - és elismeri a kollektív fellépés sokrétű kihívásait.

Az ellenállás és a növekvő társadalmi tudatosság különböző hivatalos reakciókat vált ki. Egyrészt, az önhatalmú besorozás jelenségét folyamatosan újjáélesztik technikai és operatív szinten. A térbeli, időbeli, mechanikai és taktikai áthelyezések - minden a fő célon kívül, ami ugyanaz marad – folyamatosan a bűnözés visszaszorításának látszatát keltik, annak érdekében, hogy a műveleteket titkosabban végezhessek. Másrészt viszont a kormányzati reakciók alaposan bizonyítóak. Egy csúsztató és gyakran szabálytalan visszautasítás szövege olyan nyilvánvaló hazugságokat is tartalmazhat, mint a *remisos* téves meghatározása, vagy a *habeas corpus* (=törvénytelenül letartóztatott fogoly szabadon bocsátására vonatkozó határozat) ítéletek hibás használata, az eufémizmus, azaz a *compelaciones* a gyakorlat igazolására, a probléma leszűkítése az egyéni helytelen magatartás elkülönített eseteire, és az áldozatok hibáztatása, amiért nem teljesítették az önkéntes regisztrációt. Az állami megbízottak nem minden esetben cáfolják a gyakorlatot. Alkalmanként a politikai döntéshozók és a katonák elismerik a jogsértést, de semlegesítik a helyzetet, hogy elhárítsák a felelősséget, vagy megindokolják a történeteket a hazaszeretetre,

a biztonsági igényekre vagy az erkölcs megőrzésére hivatkozva. A politikai vezetők kitérnek a kritikák elől, hogy megőrizték a sereg morálját; a magas rangú katonai hivatalok betartják a törvénytiszteletet, de következetlen színészkedéssel. A középszintű tisztek kihasználják az alacsonyabb felelősséget, hogy letagadassák a működésük igazságtalanságait, és a végrehajtó egyszerű katonák erkölcsi kereszteteknek tüntetik fel magukat, akik megmentik a fiatalokat és családjaikat az utcai bűncselekményektől. Ez az értekezés megmutatja, hogy a tagadást és a semlegesítést pártolók stratégiaileg használják a társadalomban védett katonai értékeket, hogy az önhatalmú besorozást elhanyagolhatóan, vagy ha észrevehető, akkor a társadalom számára előnyös tevékenységként tüntessék fel.

E diplomamunka egyik újítása a feltáró térképezés, mint módszer alkalmazása a hatékony, cselekvésorientált, részvételen alapuló kutatási projektek bűncselekményeinek elemzésére. A bűnözés feltáró térképezése a helyi elkötelezettségben és az erőegyensúlyokban is megjelenik. Ez a megközelítés igyekszik összekötő hidat teremteni a környezeti kriminológia és a kritikus bűnügyi szálak között, valamint a térképek újrafelhasználását, és a kritikus szemszögből történő térbeli elemzését javasolja, bizonyító szöveggé értelmezve őket, de kihasználva belső és külső erőtulajdonságaikat. A bűnözés feltáró térképezése a büntettek elvi kiterjedésén alapul, amely magába foglalja a rejtett társadalmi károkat, a kvalitatív és részvételen alapuló GIS felhasználását az adatok gyűjtésére és elemzésére, valamint olyan szocio-kulturális elméleti keretek alkalmazását, amelyek kiegészítik a lehetőségelméleteket finomított és kulturálisan tájékozott térbeli elemzések lefolytatásával. Fontos megjegyezni, hogy a bűnözés feltáró térképezése sokkal több, mint egy térképészeti gyakorlat, majd az azt követő adatelemzés. Tartalmazza az aktív részvétel során a hivatalos kijelentéseket kétségbe vonó térbeli elbeszéléseket, a hely megnevezését követő helymeghatározás térbeli gyakorlatának elvégzését, és a térképek vizuális leolvasásának kritikus felmérését és értelmezését. Azt is bemutattam, hogy a bűnözés feltáró térképezésének minden újítása olyan új kihívásokkal is jár, mint a bumeráng effektus, vagy olyan új kényszerek, mint például a társadalmi mobilizációs dinamikára való támaszkodás, amely túlmutat az egyéni vagy a szervezeti hatáskörökön.

Számos átfogó kérdés kapcsolja össze a következtetéseket az elemző fejezetekben. A fenomenológia és a tapasztalati filozófia pillérei az összekötő elemek a cselekvésorientált kutatási megközelítés, az ellenállás érdemi meghatározása és a bűnözés feltáró térképezése között. Mind a PAR, mind a bűnözés feltáró térképezése az álláspont-episztemológiákon alapul, mint a szilárd objektivitás elérésének módja, elismerve, hogy a kulturális feltevéseket és a meglévő hatalmi viszonyokat be kell építeni a társadalmi jelenségek elemzésébe. Három funkció kínál egyedülálló lehetőségeket a tudás kiaknázására szilárd objektivitás megőrzése mellett: (i) a kutató áthelyezése, hogy a társadalmi világ résztvevője legyen – megfordítva a "kutatási résztvevők" hagyományos akadémiai fogalmát - , (ii) a kutatásnak az ellenállási küzdelemben való bevonása, és (iii) a társadalmi ügynökök mint kutatópartnerek szerepe.

Ugyanakkor egy ilyen megközelítés új etikai dilemmákat és működési kihívásokat teremt, amelyek reflexivitást és a bizalmasság biztosítására és a károk elleni védelemre vonatkozó alapos vizsgálatot is igényelnek.

Ebben a disszertációban a nemi eloszlás az elemzés kulcsfontosságú dimenziójaként merül fel, amely az osztály- és szervezeti hierarchiákkal kereszteződik. Egy militarista-patriarchális társadalomban a katonai szolgálat a nemi megkülönböztetés egyfajta mechanizmusaként működik. A nők szerepét egy alulértékelt utóhadként tekinti a háborús vállalkozásban, amelyért a dicső, férfiak által vezetett állam mindent megtesz. A kizárólag férfiakból álló katonaság gyökerei nem a férfiak fizikumából vagy kockázatvállaló magatartásukból erednek – hiszen a nők is végeztek fizikailag megterhelő és kockázatos munkákat a történelem során – hanem abból az eszméből, hogy ez a foglalkozás az állampolgári jogok megszerzésének előfeltétele, amit a nőktől egyszerűen megtagadtak. Az önhatalmúlag besorozott fiatalokra rótt erőszak csak ismét megerősíti a katonaság patriarchális kultúrája által támogatott férfitípust. Hasonló módon a megaláztatás általános motívuma, hogy az állítólagos méltatlanságot és alávalóságot a nőknek tulajdonítják. Egy, az atyáskodó természetszerű hatalomba vetett hit tükröződik a hadsereg magának tulajdonított büntetve védelmező szerepében is: az ürügy hogy a naplopó fiatalok ezáltal a hadseregben valódi férfiakká válnak, és így megakadályozzák, hogy bűnözőkké váljanak – és ez mentség a törvényes bűncselekményekre, az erőszakos bánásmódra és az érzelmi megaláztatásra.

Végül, az áldozattá válásra és az okozott károkra összeponosítva ez a kutatási projekt bemutatja, hogy a kulturális kriminológia se nem a deviancia menedéke, sem egy baloldali idealista program. Komolyan veszi a bűncselekményeket anélkül, hogy azokat csupán szituációs tényezőkre, racionális döntésekre vagy osztályalapú gazdasági kapcsolatokra szűkítené. Továbbá a hatalmi viszonyokra és a kulturális normákra fektetett hangsúly lehetővé teszi a poszt koloniális eszmék tárgyalását, amely segíthet helyrehozni a kriminológia történelmi előítéletét a nyugati problémákkal és észlelésekkel szemben. Ez az értekezés egy lépés abba az irányba.